

*Литвинко О. А.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри іноземних мов**Сумського національного аграрного університету*

ФЕНОМЕН СИНОНІМІЇ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ ПРАВНИЧІЙ ТЕРМІНОСИСТЕМІ

Анотація. У статті вивчено феномен синонімії у сучасній англійській правничій терміносистемі. Особлива увага фокусується на дослідженні явища синонімії у термінознавстві. Для вивчення специфіки функціонування мовних систем особливого значення набуває висвітлення еволюції професійних термінів, їх семантичних та дериваційних властивостей. На сучасному етапі термінологічна сфера демонструє активну дослідницьку діяльність, що обумовлено збільшенням обсягів професійної інформації, процесами інтеграції, посиленням ролі термінотворення. Лінгвісти ретельно вивчають галузеві терміносистеми, висвітлюють семантичні параметри термінологічних одиниць та їх реалізацію у мові.

Виникнення правничої термінології є результатом беззаперечної необхідності упорядкування суспільних відносин. Правничий термін – це загальноприйнята та належно оформлена лексична одиниця, яка точно позначає певне правове поняття. Правничі терміни зазвичай позначені системністю, емоційно-експресивною нейтральністю та лаконічністю.

Аналіз сучасної англійської правничої термінології може бути актуальним та корисним для всебічного вивчення синонімії, когнітивного розуміння синонімічних процесів на лексичному рівні, класифікації термінологічних синонімів, тенденцій розвитку цього феномена. Зауважимо, що на часі правничі термінології має вагомий значення під впливом посилення інтеграції країн, розширення і зміцнення міжнародних зв'язків та налагодження міжнародної співпраці.

Об'єкт нашого аналізу – сучасна англійська правничі терміносистема, предмет дослідження – феномен синонімії у зазначеній терміносистемі.

Аналіз правничих термінів свідчить про те, що у сучасній англійській юридичній термінології феномен синонімії набуває особливого значення. Синонімами є лексичні одиниці, що використовуються для позначення одного й того ж поняття та можуть різнитися за певною ознакою даного поняття. Синоніми вважаємо різними знаками мови.

Серед термінів сучасної англійської правничої терміносистеми виокремлюємо абсолютні синоніми, відносні синоніми та синоніми-дефініції.

Слід зазначити, що абсолютні синоніми повністю збігаються за значенням і вживаються у будь-якому контексті, що корелює із правничою сферою. Відносні синоніми різняться смисловими відтінками. Дефініційна синонімія є семантичним явищем, що полягає у співвіднесенні значення термінологічної одиниці з її дефініцією.

У правничій термінології синонімія є небажаним явищем, оскільки синоніми ускладнюють спілкування на професійному рівні та призводять до хибного розуміння юридичного тексту.

Ключові слова: правничі терміносистема, правничий термін, феномен синонімії, абсолютні синоніми, відносні синоніми, дефініційна синонімія.

Постановка проблеми. На часі питання синонімії є однією з найважливіших проблем термінознавства. Необхідність вивчення синонімії в термінології пояснюється завданнями практики у термінологічній сфері. Існує думка про те, що наявність термінів-синонімів мотивує знайти між ними різницю, що може спричинити викривлення змісту. Використання різних термінологічних одиниць є підґрунтям для невпевненості у тому, що мова йде про одне й те ж саме поняття. Це ускладнює взаєморозуміння і спричиняє суперечки про терміни [1, с. 120].

Правничі термінології – це термінологічна система, яка продовжує розвиватись і удосконалюватись. Вивчення сучасних тенденцій її розвитку, дослідження семантичного потенціалу є актуальним як у теоретичному, так і в практичному вимірі. Сучасна англійська правничі термінології є специфічним лексичним прошарком, який поступово удосконалюється та є унікальним інструментом комунікації у професійній сфері. Всі складові терміносистеми пов'язані між собою та характеризуються певною специфікою функціонування. Зміст кожної лексичної одиниці висвітлює її місце у системі, демонструє зв'язки і корелює з іншими елементами професійної термінології.

Актуальність роботи зумовлена важливою роллю сучасної англійської правничої терміносистеми в англомовній фаховій комунікативній сфері. Доцільно зазначити, що правничі термінології на часі є популярною, оскільки є провідною мовою міжнародних бізнес-відносин. У правничій мові функціонує велика кількість різноманітних мовних позначень певного поняття. Беручи це до уваги, при створенні проєктів нормативних актів розуміння і правильний вибір синонімів посідає одне із перших місць з-поміж термінологічних проблем правничої сфери. Нормативні акти передбачають регулярне використання. При їх викладанні треба дотримуватися мови і стилю, що корелюють з діями і завданнями права як регулятора відносин у суспільстві. Хибне формулювання правничих приписів та вживання синонімів у такий спосіб можуть завадити досягненню правової мети.

З розвитком держави правничі термінології еволюціонує, адже зміни у суспільних відносинах тісно пов'язані зі змінами державного устрою, що керується правом [2, с. 199].

Слід зазначити, що правничі термінології система на сучасному етапі динамічно розвивається, залежить від життя суспільства, від змін у системі мови, вбирає в себе наукову інформацію та має значно більше розмаїття професійних галузей застосування порівняно з іншими термінологічними сферами [3, с. 55].

Сучасна тенденція до взаємодії певних правових сфер ілюструє необхідність більш глибокого вивчення юридичної мови документів і сприяє удосконаленню і поповненню сучасної англійської правничої терміносистеми.

Варто зазначити, що феномен синонімії у сучасній англійській правничій термінології на сьогодні є недостатньо вивченим. Питання синонімії – це одна з актуальних проблем лінгвістичної семантики, що не отримують загальноприйнятого розв’язання, незважаючи на постійні зусилля як щодо теоретичного осмислення явища, так і щодо практичного укладання словників синонімів [4, с. 383].

Об’єкт нашого аналізу – сучасна англійська правничі терміносистема, предмет дослідження – феномен синонімії у зазначеній терміносистемі.

Матеріалом дослідження є корпус спеціальної лексики обсягом 3000 термінів, відібраних методом суцільної вибірки з лексикографічних джерел та з періодичних видань у сфері юриспруденції. Загальний обсяг опрацьованого матеріалу становить близько 5000 сторінок тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Динамічна активізація процесів інтеграції кінця XX – початку XXI ст. у світі і, зокрема на європейському континенті, для створення єдиних правових стандартів, що корелюють із сучасними потребами цивілізаційного розвитку суспільства, потребують упорядкування та унормування, а можливо й переструктурування юридичної терміносистеми [5, с. 479].

Виявлення сучасних тенденцій удосконалення термінології юридичного поля, висвітлення природи термінів та їх функціонування, вивчення дериваційних процесів правничої термінологічної лексики привертає увагу багатьох дослідників. На часі лінгвісти фокусують увагу на систематизації та стандартизації юридичної термінології, дослідженні особливостей утворення та функціонування правничої терміносистеми у загальній системі мови. Ці питання розглядають у своїх дослідженнях такі вчені, як Романюк О., Бялик В. [6], Лазарев В. [7], Лисенко О. [8], Захарова К. [9], Попова О., Краснюк В. [10] та ін. Дослідники вивчають логічні та лінгвістичні критерії ідентифікації термінів, намагаються відокремити їх від слів загальної мови, з’ясувати лексико-структурні особливості професійної термінологічної лексики.

Доцільно зазначити, що синонімічні відношення, проблеми синонімії, визначення її місця у мовній системі, синонімічні процеси на лексичному та словотвірному рівнях вивчають у своїх працях такі лінгвісти, як Коротка Н. [1], Зеленьська О. [4], Бабятинська Ю., Гусейнова К. [11], Гумовська І. [12], Литвинська С. [13] та ін., проте на часі немає єдиного тлумачення цього феномена, чим і обумовлена актуальність проведеного дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні основних характеристик феномена синонімії у сучасній англійській правничій терміносистемі та виокремленні певних видів термінів-синонімів.

Виклад основного матеріалу. Вочевидь явище синонімії є притаманним професійній термінології, зокрема це стосується терміносистем, які динамічно розвиваються та удосконалюються. Здебільшого синонімічні відношення характерні для ранніх етапів розвитку термінологічної системи, оскільки здійснюється відбір необхідного лексичного матеріалу, і в системі термінологічної номінації функціонують різнобічні варіанти найменування. Феномен синонімії може виявлятися на будь-якому етапі еволюції термінології, з огляду на те, що виникнення нового референта спричиняє появу кількох найменувань, які можуть співіснувати у терміносистемі.

У лінгвістиці існує думка про те, що синонімія має позитивне значення, оскільки вона дозволяє висвітлити найменші

нюанси думки, урізноманітнити мовлення, перетворює мову на більш дієву та виразну, а синонімія в термінології свідчить про високий рівень розвитку науки, функціональну гнучкість терміносистеми, необхідну для реалізації різних комунікативних завдань [4, с. 382]. Ми розглядаємо синонімію як негативне явище, тому що термін у правничій терміносистемі повинен прагнути до таких властивостей, як системність, точність, смислова однозначність.

Феномен синонімії у термінології полягає в існуванні різних термінологічних одиниць, які можуть позначати одне й теж саме чи близькі за значенням поняття. Рівнозначні за своєю семантикою терміни інколи називають дублетами [1, с. 120].

Ми вважаємо синонімами лексичні одиниці, що використовуються для позначення одного й того ж поняття та можуть різнитися за певною ознакою даного поняття. Синоніми є різними знаками мови.

Зазвичай правничі синонімічні терміни можуть висвітлювати не лише смислові відтінки, а й період створення законодавчих актів, включаючи популярну в суспільстві термінологічну лексику.

Результати аналізу джерельної бази з проблеми дослідження свідчать про те, що серед термінів сучасної англійської правничої терміносистеми виокремлюються абсолютні синоніми, відносні синоніми та синоніми-дефініції.

Слід зазначити, що абсолютні синоніми повністю збігаються за значенням і вживанням у будь-якому контексті, що корелює із правничою сферою. Вони не заважають комунікації спеціалістів.

Пор.

- *incarceration* "позбавлення волі" (*putting someone in prison*) – *imprisonment* "позбавлення волі" (*putting someone in prison*);

- *border* „межа” (*a line separating two countries*) – *frontier* „межа” (*a line separating two countries*);

- *to own* „володіти» (*have (something) as one's own; possess*) – *to possess* „володіти» (*have as belonging to one; own*);

- *to forbid* „забороняти” (*refuse to allow (something)*) – *to prohibit* „забороняти” (*refuse to allow (something)*);

- *jurist* „юрист” (*one having a thorough knowledge of law*) – *lawyer* „юрист” (*one having a thorough knowledge of law*).

Відносні синоніми різняться смисловими відтінками.

Пор.

- *robbery* „пограбування” (*the unlawful taking of personal property from a person by violence or by threat of violence that causes fear*) – *burglary* „крадіжка зі зломом» (*the act of breaking and entering an inhabited structure (as a house) especially at night with intent to commit a felony (as murder or larceny)*);

- *larceny by trick* „шахрайство” (*a crime which involves the obtainment of another's property through fraud*) – *embezzlement* „позкращання” (*a type of financial crime, usually involving theft of money from a business or employer*);

- *attorney* „адвокат” (*a person who has the legal right to act for someone else*) – *barrister* „адвокат” (*a lawyer who represents a litigant as an advocate before a court*).

Наявність відносних синонімів можна визнати негативним явищем, оскільки вони іноді сприяють неправильному розумінню терміна і заважають професійній комунікації.

Дефініційна синонімія є семантичним феноменом, що полягає у співвіднесенні значення термінологічної одиниці з її дефініцією. Так, правничий термін *prison* „в'язниця” має дефініцію (*a building where people are kept as a punishment for a crime*) – „будівля, де тримають людей як покарання за злочин”. Термін *tort* „правопорушення» корелює із дефініцією (*an act or omission that gives rise to injury or harm to another and amounts to a civil wrong for which courts impose liability*) – „дія чи бездіяльність, яка спричиняє травму або шкоду іншій особі та становить цивільне правопорушення, за яке суди покладають відповідальність”. Наведені дефініції висвітлюють ключові ознаки термінологічних одиниць правничої сфери *prison* та *tort*. Семантика відповідних лексичних одиниць актуалізує ці ж самі ознаки.

Висновки. Вивчення феномена синонімії у правничій термінології дає можливість дійти висновку, що це явище є небажаним, оскільки синоніми ускладнюють спілкування на професійному рівні та призводять до неправильного розуміння юридичних текстів, зокрема документації. Слід зазначити, що правильність та чіткість є обов'язковими критеріями для правничої галузі знань. Серед термінів сучасної англійської правничої терміносистеми виокремлюємо абсолютні синоніми, відносні синоніми та синоніми-дефініції.

Абсолютні синоніми повністю тотожні і не заважають комунікації спеціалістів. Відносні синоніми різняться смисловими відтінками, їх семантична подібність не розповсюджується на всі їхні значення. Це може заважати правильному розумінню і використанню професійних термінів. При дефініційній синонімії значення термінологічної одиниці корелює з її дефініцією, що допомагає висвітлити головні ознаки терміна.

Можна припустити, що, внаслідок подальшої еволюції термінології правничої сфери, синоніми можуть зникнути і залишиться лише одна удосконалена термінологічна одиниця, яка буде відповідати всім ідеальним ознакам правничого терміна.

Перспективою подальшого дослідження вбачаємо всебічне вивчення феномена омонімії у сучасній англійській правничій терміносистемі.

Література:

- Коротка В. Проблеми синонімії в перекладі юридичних текстів англійської мови під час навчання студентів немовних вишів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 79 (1). С. 119–123.
- Сидор А., Нанівський Р. Правничі термінологія та особливості її перекладу з англійської мови на українську. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Сер.: Філологічні науки (мовознавство). 2018. № 9. С. 199–203.
- Білоконь К. Особливості Перекладу термінів юридичної сфери з англійської мови. *Науковий вісник ХДУ. Сер.: Перекладознавство та міжкультурна комунікація*. 2018. № 5. С. 55–60.
- Зеленська О. Деякі аспекти синонімії в англійській термінології кримінального права. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Термінознавство*. 2017. № 3. С. 382–386.
- Коваль О. Юридична термінологія в сучасній англійській мові: походження та вживання. *Young Scientist*. 2018. № 5 (57). С. 479–483.
- Романюк О., Бялик В. Етимологічне походження та історія розвитку англійської юридичної термінології. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер.: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70). № 3 (1). С. 177–181.
- Лазарев В. Концептуалізація юридичної термінології: необхідність прозорого термінологічного підходу. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 73–80.
- Лисенко О. Лінгвістичні аспекти юридичної термінології сучасного законодавства. *Наукові записки національного університету "Острозька академія"*. Сер.: Філологія. 2022. № 14 (82). С. 139–142.
- Захарова К. Лексико-семантичні аспекти перекладу юридичних термінів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2021. № 50 (2). С. 86–89.
- Попова О., Краснюк В. Юридична термінологія в парадигмі сучасних перекладознавчих аспектів. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2022. № 35. С. 115–127.
- Бабятинська Ю., Гусейнова К. Структурно-семантичні характеристики юридичної термінології англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2020. № 44. С. 186–188.
- Гумовська І.М. Аспекти взаємодії юридичної та економічної термінологіки. *Наукові записки національного університету "Острозька академія"*. 2017. Вип. 67. С. 96–99.
- Литвинська С. Явища полісемії, омонімії, синонімії й антонімії в текстах юридичних документів. *Інформація, комунікація та управління знаннями в глобалізованому світі: матеріали III Міжнарод. наук. конф. Київський національний університет культури і мистецтв*. 2020. С. 89–91.

Lytvynko O. The phenomenon of synonymy in modern English legal terminology system

Summary. The article studies the phenomenon of synonymy in modern English legal terminology. Special attention is focused on the study of the phenomenon of synonymy in terminology. The study of the evolution of professional terms, their semantic and derivational properties acquires special importance for the study of the specifics of the functioning of language systems. At the current stage, the terminological field demonstrates active research activity, which is due to the increase in the volume of professional information, integration processes, and the strengthening of the role of terminology. Linguists study professional terminologies carefully and highlight the semantic parameters of terminological units and their implementation in the language.

The emergence of legal terminology is the result of the undeniable need to regulate social relations. The legal term is a generally accepted and properly formatted lexical unit that precisely denotes a certain legal concept. Legal terms are usually marked by systematicity, emotional and expressive neutrality and brevity.

Analysis of modern English legal terminology can be relevant and useful for a comprehensive study of synonymy, cognitive understanding of synonymous processes at the lexical level, classification of terminological synonyms, development trends of this phenomenon. It should be noted that nowadays legal terminology is of great importance under the influence of the strengthening of the integration of countries, the expansion and strengthening of international relations and the establishment of international cooperation.

The object of our analysis is the modern English legal terminology system, the subject of research is the phenomenon of synonymy in the specified terminology system.

The analysis of legal terms shows that in modern English legal terminology the phenomenon of synonymy acquires special importance. Synonyms are lexical units that are used to denote the same concept and may differ according to a certain

feature of this concept. We consider synonyms to be different language signs.

We distinguish absolute synonyms, relative synonyms and definitional synonyms among the terms of the modern English legal terminology.

It should be noted that absolute synonyms are completely identical in meaning and usage in any context that correlates with the legal field. Relative synonyms differ in semantic nuances.

Definitional synonymy is the semantic phenomenon that consists in correlating the meaning of a terminological unit with its definition.

In legal terminology, synonymy is an undesirable phenomenon, as synonyms complicate communication at a professional level and lead to a misunderstanding of the legal text.

Key words: legal terminology, legal term, phenomenon of synonymy, absolute synonyms, relative synonyms, definitional synonymy.